

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації Рейтій Галини Еміліївни
«Демонологічні вірування долинян Закарпаття: календарно-обрядовий
контекст» на здобуття наукового ступеня
доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки
за спеціальністю 032 Історія та археологія**

23 квітня 2026 року

1. Виконання освітньо-наукової програми

Здобувачка ступеня доктора філософії, аспірантка 4 року денної форми навчання (надалі – Аспірантка) Рейтій Галина Еміліївна у повному обсязі виконала індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури ДВНЗ «Ужгородський національний університет», що повністю відповідає вимогам Національної рамки кваліфікацій та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 261 (зі змінами).

Аспірантка Рейтій Галина Еміліївна в процесі виконання освітньо-наукової програми здобула глибокі ґрунтовні знання за фахом, в повній мірі опанувала чітко окреслений програмою обсяг загальнонаукових навичок та компетентностей, необхідних для реалізації послідовного обґрунтованого наукового дослідження, а також пов'язаних із формуванням у Здобувачки загальнонаукового світогляду та дотриманням норм професійної етики.

Аспірантка в повному обсязі оволоділа комплексом необхідних дослідницьких умінь та навичок, зокрема тих, які стосуються планування та формування дизайну дослідження, організації послідовності його виконання та безпосереднього проведення етапів у відповідності до попередньо сформульованих мети та завдання, застосування комплексну методів та

технологій, в тому числі і комп'ютерно-інформаційних, необхідних для отримання, структурування, аналітичного опрацювання та синтезу даних, перевірки достовірно отриманих результатів, їх систематизації та категоризації.

Аспірантка в повній мірі оволоділа необхідними мовними компетентностями для репрезентації результатів власного наукового дослідження англійською мовою в усній та письмовій формах, а також для повного розуміння та глибокого якісно-кількісного аналізу іноземних джерел наукової літератури з подальшою формалізацією отриманих даних.

2. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми)

Індивідуальний план наукової роботи Рейтій Галини Еміліївни затверджений рішенням вченої ради назва факультету Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (протокол № 6 від 29.10.2022 року).

Науковий керівник – доктор історичних наук, доцент кафедри археології, етнології та культурології факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ» Коцан Василь Васильович.

Термін виконання роботи: 2022–2026 роки.

Аспірантка Рейтій Галина Еміліївна послідовно виконала усі розділи затвердженого індивідуального плану наукової роботи у чітко встановлені терміни, що було підтверджено результатами обговорення відповідних проміжних, піврічних та річних звітів на засіданнях кафедри археології, етнології та культурології та Вченої ради факультету історії та міжнародних ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Дослідження проведені Аспіранткою у чітко визначені терміни згідно затвердженого плану та графіку, в повному обсязі і у відповідності до

основних стандартів та норм із застосуванням сучасних комп'ютерно-інформаційних підходів для статистичного аналізу даних.

3. Актуальність теми дослідження

Дисертаційна робота Рейтій Галини Еміліївни присвячена вирішенню надзвичайно актуального наукового завдання – комплексному осмисленню традиційних демонологічних вірувань у структурі календарно-обрядової культури локальної етнографічної групи в умовах трансформації народного світогляду. Подібні дослідження мають особливу важливість для сучасної етнологічної науки, оскільки сприяють збереженню й науковій інтерпретації нематеріальної культурної спадщини, фіксації реліктових форм архаїчних уявлень та реконструкції механізмів функціонування традиційної культури в її регіональних варіантах.

Актуальність такої проблематики зумовлена також необхідністю поглиблення уявлень про взаємодію дохристиянських міфологічних пластів і народного християнства, ролі демонологічних вірувань у регуляції календарного часу, соціальної поведінки та обрядової практики. Аналіз локальних демонологічних традицій у широкому загальноукраїнському та східноєвропейському контекстах розширює методологічні можливості етнології, сприяє уточненню етнокультурного районування та формує підґрунтя для міждисциплінарних студій у галузях етнології, культурної антропології, історії релігії та фольклористики.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано в рамках науково-дослідних тем кафедри археології, етнології та культурології ДВНЗ «Ужгородський національний університет» «Історико-культурні процеси в Європі та Америці від найдавніших часів до сучасності» (номер державної реєстрації НДР: 0119U103362) та «Культурно-історичні процеси в Європі від Античності до сучасності» (номер державної реєстрації НДР: 0124U002816).

5. Формулювання наукового завдання (проблеми), нове розв'язання якого отримано в дисертації

Аспіранткою одноосібно здійснено пошук та аналіз літератури за темою дисертації, виконано наукові дослідження та опрацьовано отримані результати. Формулювання висновків та аналіз одержаних результатів виконано спільно з науковим керівником, доктором історичних наук, доцентом Василем Васильовичем Коцаном. У дослідженнях і публікаціях використано результати, які були одержано Аспіранткою особисто. Для отримання результатів дослідження було сформовано ряд наукових завдань, нове розв'язання яких отримано в дисертації. До них відносяться: аналіз джерельної бази та введення до наукового обігу авторських польових етнографічних матеріалів; проведення огляду історіографічних студій із окресленої проблематики; методологічне обґрунтування народознавчого розслідування, які стосуються питань календарного контексту демонологічних уявлень; визначення персонажного складу демонімікону долинян Закарпаття та характер його вираження у календарно-обрядовому пласті; встановлення демонологічно маркованих календарних дат й періодів, а також дослідження світоглядного вияву уявлень про персонажів міфології у кожному з циклів річного календарного кола; визначення загальноукраїнських рис і локальних особливостей календарних повір'їв, звичаїв і обрядів, пов'язаних із демонологічними мотивами у місцях компактного проживання долинян Закарпаття; встановлення ступеня збереженості народних демонологічних вірувань долинян Закарпаття у новочасі та з'ясування причин їх трансформації або зникнення.

6. Наукові положення, розроблені особисто дисертанткою та їх новизна

Під час проведеного дослідження Аспіранткою розроблено наукові положення, в результаті дослідження яких отримано результати, котрі мають наукову новизну.

Дисертанткою вперше: здійснено комплексне етнологічне дослідження народної демонології долинян Закарпаття; окремо розглянуто низку демонологічну складову календарної обрядосфери; до наукового обігу введено широке коло нового етнографічного матеріалу, зібраного в різних, зокрема й у досі малодосліджених, населених пунктах, де компактно проживають долиняни Закарпаття (Мукачівський, Ужгородський, Тячівський, Берегівський, Хустський райони), а також дані, наявні в неопублікованих архівах народознавців початку ХХ ст.; удосконалено: методика емпіричного й аналітичного дослідження міфологічного світогляду українців і традиційної народної обрядовості; способи фіксації джерельної основи ритуалознавчих студій (оновлення питальника для збору демонологічного матеріалу з урахуванням особливостей календарних обрядів). Подальший рівень розвитку отримали: вивчення специфіки функціональних та міфоритуальних проявів традиційних демонологічних вірувань долинян Закарпаття; висновки про певну самобутність і низку локальних рис народної демонології та ритуальних традицій долинян етноісторичного Закарпаття; висунуто тези про загальноетнічну спільність та історичну тяглість традиційних українських вірувань і обрядів.

7. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються

Дисертація за характером і змістом розкритих питань є новітнім комплексним і системним дослідженням народної демонології долинян Закарпаття з опором на календарно-побутову обрядовість. Наукові положення та узагальнення, сформульовані в дисертаційній роботі, теоретично

обґрунтовані і підтвержені переконливими висновками, що мають вагоме значення у подальшому вивченні народних демонологічних уявлень українців загалом та етнографічної групи долинян Закарпаття зокрема. Ці положення і висновки відображені також у наукових публікаціях Аспірантки та її доповідях на конференціях. Авторка застосувала важливі міждисциплінарні концепти та розмаїття історичних методів дослідження. Галина Рейтій опрацювала значний обсяг джерел та наукової літератури.

8. Наукове та практичне значення дисертаційної роботи

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у комплексному осмисленні локальної демонологічної традиції як структурного компонента традиційної культури українців Закарпаття та її інтерпретації в межах сучасних етнологічних, фольклористичних і культурно-антропологічних підходів.

Практичне значення проведеного дослідження. Одержані результати мають значну наукову цінність. Фактаж, тези, висновки науково-дослідного проекту дозволяють поглибити знання з народних демонологічних уявлень та їх вираження у пласті календарної звичаєвості.

Використання результатів. Дані можуть бути використані для підготовки узагальнювальних праць з етнології, фольклористики, краєзнавства та філософії. Так само доцільно їх використовувати в навчально-методичних програмах, при підготовці музейних етнографічних експозицій, побудові туристично-екскурсійних маршрутів тощо. Зокрема результати дисертації стануть у нагоді при підготовці спеціальних навчальних курсів з етнології, фольклористики, культурології тощо.

9. Оцінка мови та стилю

Дисертацію написано належною науковою і грамотною українською мовою. Стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі (точність, логічність, лаконічність, зрозумілість, зв'язаність,

цілісність, завершеність). Робота має чітку структуру і послідовність. В роботі зустрічаються іноді технічні огріхи, однак вони не впливають на загальний позитивний висновок щодо рекомендації дисертації до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

10. Відповідність діючим вимогам щодо оформлення дисертації

Цитовані джерела і дослідницька література, а також бібліографічний опис списку використаних джерел дисертації, оформлений здобувачем наукового ступеня за його вибором з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання», що регламентує принципи оформлення бібліографічних посилань на джерела інформації. Використаний державний стандарт один з видів оформлення бібліографічних посилань в Україні, який широко застосовують при оформленні списків використаної літератури університети, наукові журнали та видавництва. Стандарт визначає три види посилань: позатекстові, внутрішньотекстові та підрядкові. Аспіранткою було обраний останній формат покликань на джерела та літературу.

11. Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту

Дисертаційне дослідження, його завдання, методологія та результати є тісно пов'язані з концептуальними положеннями та науковими досягненнями галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія. У виконаній роботі Аспірантка продемонструвала глибоке розуміння проблемної області в межах спеціальності. Останнє забезпечується шляхом узгодження теми дисертації з профілем спеціалізованої вченої ради, до якої вона подається, та відповідністю проведеного дослідження критеріям галузі науки, визначеним у паспорті спеціальності.

12. Зауваження та рекомендації

В ході написання дисертаційної роботи Аспіранткою було враховані зауваження та рекомендації надані науково-педагогічними працівниками кафедри археології, етнології та культурології ДВНЗ «Ужгородський національний університет» в процесі попередніх обговорень роботи під час проміжних, піврічних та річних звітів Аспірантки на засіданнях кафедри. Відмічені зауваження та побажання носять суто рекомендаційно-консультативний характер і в жодній мірі не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, а також не зменшують рівнів її наукової новизни та практичної значимості, і відтак не є перешкодою для її подання в разову спеціалізовану вчену раду для офіційного захисту.

13. Відповідність дисертації вимогам, передбаченим Наказом Міністерства освіти і Науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017р. (зі змінами та доповненнями)

Дисертаційна робота Рейтій Галини Еміліївни на тему «Демонологічні уявлення долинян Закарпаття: календарно-обрядовий контекст» повністю відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і Науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» № 40 від 12.01.2017 р. (зі змінами та доповненнями).

14. Кількість наукових публікацій, повнота опублікування результатів дисертації та особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих співавторами та зарахованих за темою дисертації

Основні наукові результати дисертаційної роботи висвітлені у публікаціях та розкривають її основний зміст. Основні положення дисертації, які є особистим доробком Аспірантки, викладено у 5 наукових працях, загальним обсягом 3,66 д.а, з яких: 3 статті – у наукових фахових виданнях

України, внесених до реєстру міжнародних наукометричних баз, та 2 праці апробаційного характеру.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Рейтій Г. Мотив ідентифікації відьми у контексті календарної обрядовості долинян Закарпаття. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2024;1(50):147-156. 0,78 д.а. *(Особистий внесок: аспірантка самостійно провела всі етапи дослідження, вперше опублікувала маловідомі джерела та підготувала публікацію до друку).*

DOI: [https://doi.org/10.24144/2523-4498.1\(50\).2024.305705](https://doi.org/10.24144/2523-4498.1(50).2024.305705)

URL: <http://visnyk-ist.uzhnu.edu.ua/article/view/305705/299188>

Ключові слова: долиняни Закарпаття, демонологія, відьма (босорканя), ідентифікація, народний календар, повір'я, обряди

2. Рейтій Г. Чорт у календарно-обрядовій традиції долинян Закарпаття. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. 2024;1(52):192-203. 0,62 д.а. *(Особистий внесок: аспірантка самостійно провела всі етапи дослідження, вперше опублікувала маловідомі джерела та підготувала публікацію до друку).*

DOI: [https://doi.org/10.24144/2523-4498.1\(52\).2025.330916](https://doi.org/10.24144/2523-4498.1(52).2025.330916)

URL: <http://visnyk-ist.uzhnu.edu.ua/article/view/330916/322838>

Ключові слова: долиняни Закарпаття, демонологія, чорт, народний календар, свято, повір'я, обрядовість, уявлення, світогляд

3. Рейтій Г. Традиційні уявлення долинян Закарпаття про домовика: календарно-побутова обрядовість. Народознавчі зошити. 2026;6(186):1462-1473. 1,18 д.а. *(Особистий внесок: аспірантка самостійно провела всі етапи дослідження, вперше опублікувала маловідомі джерела та підготувала публікацію до друку).*

DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2025.06.1462>

URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2025-6/14.pdf>

Ключові слова: домовик, демонологія, календарні обряди, побутові звичаї, апотропеї, долиняни Закарпаття

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

4. Рейтій Г. Відьма («босорканя») у системі народних вірувань лемківсько-бойківсько-долинянського етнографічного пограниччя: танатологічний аспект. Ідентичності в умовах пограниччя: Матеріали II-ї міжнародної наукової конференції; 2023 Лют 9-10; Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2024. с. 156-163. 0,75 д.а. *(Особистий внесок: аспірантка самостійно провела всі етапи дослідження, вперше опублікувала маловідомі джерела та підготувала публікацію до друку).*

5. Рейтій Г. Русалка у циклі календарних вірувань та обрядів долинян Закарпаття. Науковий вісник Закарпатського обласного краєзнавчого музею імені Т. Легоцького. Ужгород: ТОВ «РІК-У», 2025;22. с. 156-160. 0,33 д.а. *(Особистий внесок: аспірантка самостійно провела всі етапи дослідження, вперше опублікувала маловідомі джерела та підготувала публікацію до друку).*

15. Результати перевірки роботи на академічний плагіат

Перевірка дисертаційної роботи проводилася програмою StrikePlagiarism.com (<http://strikeplagiarism.com/>). У ході перевірки дисертації запозичень матеріалу без посилання на відповідне джерело не виявлено. Виявлені за допомогою програми StrikePlagiarism.com текстові співпадіння (цитування) мають посилання на відповідні першоджерела, внесені до списку використаної літератури. Запозичення (співпадіння) в тексті не мають ознак плагіату. Подані до захисту наукові матеріали є власним напрацюванням Аспірантки, текст дисертації є оригінальним. Згідно протоколу аналізу подібності дисертації КП 1 складає: 0,43 %, КП 2 – 0,09 %, КЦ – 12,46 %.

Робота визнається самостійною та рекомендується бути допущеною до захисту після доопрацювання та корекції.

Положення дисертації апробовано на засіданні кафедри археології, етнології та культурології (протокол № 11 від 23.04.2026 р.). За результатами засідання ухвалено затвердити позитивний висновок про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів та рекомендувати до захисту в спеціалізованій вченій раді дисертаційну роботу Рейтій Галини Еміліївни на тему «Демонологічні вірування долинян Закарпаття: календарно-обрядовий контекст» на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Головуючий на засіданні:

кандидат історичних наук, доцент,

завідувач кафедри археології, етнології та культурології

факультету історії та міжнародних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Володимир МОЙЖЕС

Підпис к. і. н., доц. Мойжеса В. В.

засвідчую

Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ»

Олена МЕЛЬНИК